

Keywords: axiological classification of phraseological units, areal phraseological unit, ideographic classification of phraseological units, concept, linguistic database, structural classification of phraseological units.

Vitae

Iryna Harbera is Candidate of Philology, Senior Lecturer at Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology at Vasyl' Stus Donetsk National University. Her areas of research interests include conceptology, linguaculture studies, Ukrainian dialectology.

Correspondence: iryna.garbera@gmail.com

Надійшла до редакції 25 березня 2019 року.

Ганна Ситар

DOI 10.31558/1815-3070.2019.37.22

УДК 81'1:811.161.1'276.16

**СИНТАКСИЧНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ
ЯК СКЛАДНИК ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЙНОГО ПОРТРЕТУ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА:
НА МАТЕРІАЛІ КОРПУСУ ТЕКСТІВ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА¹**

Статтю присвячено аналізу синтаксичних фразеологізмів у складі лінгвоперсонологічного портрету видатного вченого та громадського діяча Юрія Шевельова (Шереха). Дослідження виконано на матеріалі корпусу текстів Юрія Шевельова. Виділено 6 моделей синтаксичних фразеологізмів (із подальшим розмежуванням її варіантів), з'ясовано їх типові значення й визначено абсолютну частоту вживання. Обґрунтовано можливість кваліфікації синтаксичних фразеологізмів як маркерів мовлення певної особистості.

Ключові слова: корпус текстів, лінгвоперсонологія, лінгвоперсонологічний портрет, синтаксичний фразеологізм, фразеологізоване речення, Юрій Шевельов.

Огляд літератури. У межах лінгвоперсонології як порівняно нової галузі мовознавчої науки увага дослідників сфокусована на вивченні мовної особистості як особливого цілісного феномена, під яким розуміють «сукупність усіх мовних здібностей і реалізацій особистості» [Zahnitko, “Teoriya lnhvopersonolohiyi” 4]. Лінгвоперсонологічний портрет є складним багатошаровим утворенням, що об'єднує зовнішній і внутрішній вияви, передбачає кілька рівнів аналізу: семантичний, комунікативний, когнітивний та ін.

А. П. Загнітко виділяє два основні принципи аналізу мовної особистості: системності і контрастивності [Zahnitko, “Teoriya lnhvopersonolohiyi” 4]. У сучасних умовах реалізація принципу системності зумовлює залучення комп'ютерних технологій опрацювання мовних даних. Іншими словами, дослідження мовної особистості є принципово корпуснозорієнтованим. Необхідною передумовою такого студіювання є створення спеціального дослідницького корпусу, що охоплює всі доступні мовленнєві реалізації або ж об'єднує певні фрагменти (вибірки), добирання яких підкорюється законам статистики (див. дослідження В. Перебийніс, Н. Дарчук, Є. Карпіловської, О. Демської, Т. Бобкової та ін.).

Пропоноване дослідження виконано на матеріалі корпусу текстів Юрія Шевельова (Шереха), спроектованого й реалізованого колективом кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса й доступного за адресою http://corpora.donnu.edu.ua/bonito/run.cgi/corp_info?corpname=sherex2. Корпус текстів Юрія Шевельова створено за допомогою вільного корпусного менеджера *Sketch Engine* (<https://www.sketchengine.eu/>) і містить усі видані на сьогодні тексти Юрія Шевельова (всього 104 документи). За стратегією побудови і призначенням він є дослідницьким; за типом репрезентації текстів – повнотекстовим; більшість текстів є письмовими, але залучено також тексти кількох усних виступів вченого; передбачено можливість поповнення корпусу, тобто він є динамічним (докладно про типи корпусів текстів див. працю О. Демської-Кульчицької [Dems'ka-Kul'chyts'ka]). Загальний обсяг корпусу становить 1 346 424 слововживань.

Синтаксичні фразеологізми (або фразеологізовані речення) є важливим складником мовлення будь-якої мовної особистості, оскільки є специфічними одиницями, що перебувають на межі синтаксису і фразеології, складаються з ідіоматично пов'язаних і фіксовано розташованих постійного та змінного компонентів [Velichko; Vsevolodova and Lim Su; Russkaya Grammatika; Shmelev], мають низьку абсолютну частоту вживання і є яскравим втіленням особливостей мовлення на синтаксичному рівні [Sytar, “Syntaksychni Frazеolohizmy v Rozrizi Konstruktsiinoi Gramatyky”], у силу чого вони можуть виступати маркерами лінгвоперсонологічного портрету мовця, своєрідними ідентифікаторами певної особистості.

¹ Дослідження виконано в межах фундаментального наукового проекту «Об'єктивна і суб'єктивна мовносоціумна граматики: комунікативно-когнітивний та прагматико-лінгвокомп'ютерний виміри» (0118U003137) Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Актуальність теми дослідження. Вивчення мовного портрету видатних лінгвоперсон і виділення засобів-маркерів їх мовлення на різних мовних рівнях належать до актуальних і досі не розв'язаних завдань сучасної лінгвістики. Всебічне вивчення цих проблем може стати надійним підґрунтям для комп'ютерного моделювання лінгвоперсони: «...мовносоціумна особистість – лінгвоперсона – може бути описана та змодельована у віртуальному просторі на основі аналізу породжених реальною особою (донором) усних або писемних текстів. Відповідно, сучасні інформаційні технології, здатні опрацювати велику кількість структурованих і неструктурованих даних, є потужним інструментом і для моделювання мовленнєвої діяльності й, ширше, цілої мовної особистості» [Danylyuk 158].

Мета цього дослідження – проаналізувати синтаксичні фразеологізми в корпусі текстів Юрія Шевельова. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань:

- а) виділити всі моделі фразеологізованих речень, ужиті в текстах Юрія Шевельова;
- б) установити їх семантику;
- в) визначити абсолютну частоту вживання в корпусі текстів, відмежувавши від омонімічних нефразеологізованих речень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснений аналіз корпусу текстів Юрія Шевельова підтвердив припущення про низьку продуктивність фразеологізованих речень у ньому. З усього переліку моделей² синтаксичних фразеологізмів, виділених у праці [Syta, "Syntaksychni Frazeholohizmu v Rozrizi Konstruktsiinoi Gramatyky"], у корпусі текстів зафіксовано тільки 6 моделей: *Не до* N₂ Cop_f, *Чим не* N₁ Cop_f, *Чому не* Inf, *Що за* N₁ Cop_f, *Як не* Inf і *Який* N₁ Cop_f. Розглянемо їх докладніше.

1. Модель, побудована за структурною схемою *Не до* N₂ Cop_f, передає модально-заперечне значення небажання або неможливості дії або стану для суб'єкта, наприклад: *Сьогодні хочеться сміятися, перечитуючи стенограми «самокритичних» зібрань учених того часу або літературні твори, що представляють цей процес: «Кадри Івана Микитенка, театральна вистава, в якій мужик критикує професорів з позиції «здорового пролетарського глузду», або «Страх» Афіногенова, драма з не випадково характерною назвою. Проте у той час було зовсім не до сміху і не один загинув тоді для науки, перетворюючись у психічно ненормальну людину, алкоголіка, шизофреніка* (Юрій Шевельов. Кімната номер 101). Факультативним компонентом моделі є суб'єктна синтаксема у формі давального відмінка, що може бути заповнена в мовленні, якщо для мовця важливим є назвати суб'єкта дії або стану (варіант структурної схеми *Не до* N₂ Cop_fN₃): *Тепер Кагановича вже не було, він був заарештований з поля наукового і, мабуть, з життя. Але знайшлися менші калібром напасники, що атакували Булаховського в терористично-політичній кампанії 1937 року. У харківських газетах з'являлися гострі обвинувачення проти нього, ще гірші від Кагановичевих. Само собою такі напади отруювали психіку й щоденне життя. А дуже і дуже часто за ними йшов арешт і знищення. Отже, Леонідові Арсенійовичеві було часто не до наукових дискусій. Одного разу посеред викладу йому зробилося погано, він зблід, схопився за серце, перервав свою мову і тільки зміг тихо промовити:*

– Нічого, це мене (Юрій Шевельов. Я, мені, мене... (і докруги). Спогади).

Зазначимо, що в корпусі конструкцію *не до* вжито 74 рази, проте тільки 7 випадків є синтаксичними фразеологізмами, з них 3 – мовлення Юрія Шевельова, 4 – цитати з творів відомих українських письменників – П. Куліша, І. Франка і К. Гордієнка. Так, приклади типу *Це поезія апокаліпсису, який, однак, веде не до кінця світу, а до ідилічного майбутнього царства справедливості; поезія ненависти, що плине з надміру любови; поезія мучеництва, яке людина приймає добровільно заради інших і котре намагається компенсувати наругою над іншими* (Юрій Шевельов. 1860 рік у творчості Тараса Шевченка) не залучено до аналізу, оскільки вони є вільними (нефразеологізованими) реченнями.

2. Модель *Чим не* N₁ Cop_f, що має типове значення відповідності предмета (явища, події, особи) уявленню мовця про нього (неї) і вживається мовцем з метою переконання реального чи уявного співрозмовника у правильності власної думки [Lychuk and Shynkaruk 81; Syta, "Syntaksychni Frazeholohizmu, Pobudovani za Modellyu Чим не N₁, v Ukraïns'kiiu Movi"], наприклад: *В Академії мистецтв у Петербурзі найближчим приятелем Ге став Пармен Забіла (зрусифікований в Забело, або Забелло), чернігівець, у майбутньому відомий скульптор. Його сестра Анна стане дружиною Ге. Вони познайомилися листовно, Ге закохався в неї, не бачивши, і в листі попросив її руки (чим не сюжет для письменника?). Вона відповіла згодою* (Юрій Шевельов. Микола Ге і Тарас Шевченко: мистець у відмінному контексті).

Абсолютна частота поєднання слівформ *чим не* в аналізованому корпусі текстів становить 6, проте тільки 2 контексти залучено для аналізу як приклади синтаксичних фразеологізмів, пор. нефразеологізовані речення на зразок: *Але перше ніж говорити трохи докладніше про «передмову», киньмо оком на мить на те, чим була і чим не була літературна критика українська в ті роки, навколо року 1840* (Юрій Шевельов. Критика поетичним словом); *Я ні з чим не змагався і ні проти чого не протестував* (Юрій Шевельов. Мої зустрічі з Романом Якобсоном). У другому прикладі до речення введено вигук ну: *Автор іде назустріч сподіванням читача. Так, покинена, зовсім самотня ... До того ж її звільняють з праці. До того ж її виселяють з кімнати. Отже, без-*

² Модель речення розуміємо як нерозривну єдність форми речення, відтвореної у вигляді структурної схеми, і типового значення речення [Vsevolodova 230].

У структурній схемі речення використовуємо такі позначки: Cop_f – відмінюване дієслово-зв'язка; Inf – інфінітив; N₁ – іменник у називному відмінку (цифрою тут і далі позначаємо порядковий номер відмінка); Pron₃ – займенник у давальному відмінку; V_f – відмінюване дієслово; ( ) – факультативність компонента; / – варіантність компонента.

робітна, отже, бездомна. **Ну, чим не новітня Катерина?** І чи Славенко не був супроти неї новим москалем, новим копитаном, якщо не за паишпортом українець, ще й -енко), так за своєю ідеологією? Отже, новий варіант зведеної українки (Юрій Шевельов. Білок і його забурення) (варіант моделі *Ну чим не N₁ Cop_f*).

3. Модель, побудована за структурною схемою *Чому не Inf* і використовувана з модальним значенням можливості, наприклад: *Тут – моя роля. Я і сільське господарство! Людина, що провела на селі за все життя, може, два тижні! Але чому ні? Якщо я був tochtig у праві, чому не бути в сільському господарстві? Ми знову йдемо до Мірчукового кабінету і легко досягаємо згоди* (Юрій Шевельов. Я, мені, мене... (і докруги)).

Із 16 випадків уживання поєднання *чому не* тільки 1 наведений вище приклад виявився синтаксичним фразеологізмом. Цій моделі властива можливість розширення за рахунок введення часток *би / б, же / ж*, наприклад: *Патріотично настроєний читач читає про край нашого життя і зразу підставляє Україну. Ще чого доброго почнеться дискусія про те, яку Україну розумів тут Хвильовий – радянську чи українську ... Гаразд, а чому б не розуміти під цим землю взагалі, а може й не землю, а життя?* (Юрій Шевельов. Хвильовий без політики) (варіант моделі *Чому / чом б / би (N₃) не Inf*); *І два роки я сидів на лекціях Якобсона. Зрештою, я був не від того, принаймні на початку. Адже я був тоді закоханий у нього позаочі, чому ж не причаститися благодати зблизка? Справді, на викладах було більше не-студентів, ніж студентів. Сиділи лектори, сиділи молоді адепти науки, сиділи люди з вулиці* (Юрій Шевельов. Мої зустрічі з Романом Якобсоном) (*Чому / чом ж / же (N₃) не Inf*). Обидва наведені варіанти моделі мають у корпусі Юрія Шевельова абсолютну частоту 1.

4. Модель *Що за N₁ Cop_f* виражає різну оцінку реалії мовцем (про 7 семантичних відтінків, реалізовуваних реченнями, побудованими за цією структурною схемою, див. у праці [Sytar “Syntaksychni Frazeolohizmy z Otsynpym Znachennyam v Ukrayins'kiy Movi (na Materiali Modeli *Що за N₁ Cop_f*”)], проте у текстах Юрія Шевельова вона зафіксована тільки з позитивним оцінним значенням, наприклад: *Під час прогулянки, коли їх супутник ужив у розмові малоросійський вираз «бринить» (до молоденьких дерев, що почали брунькуватися), М. М. Ге вигукнув: «Бринить!» що за слово! а яке змістовне! тут ціла картина! «Бринить!» Це означає – ледь виднітися, ледь проклунутися, отак, як зоря займається* (Юрій Шевельов. Микола Ге і Тарас Шевченко: мистець у відмінному контексті).

Загалом поєднання *що за* вжито в корпусі текстів 99 разів, проте більшість випадків (96) становлять нефразеологізовані підрядні речення з'ясувального або атрибутивного типу: *З погляду майстерності твори Т. Шевченка цього періоду сягають вершини його поетичних здобутків, а більш пильна аналіза покаже, що за позірним хаосом криється незвичайне володіння матеріалом, підспудна логіка й система* (Юрій Шевельов. 1860 рік у творчості Тараса Шевченка); *Своїми дуже прецизними й уважними спостереженнями Курило показала, що – в протилежність думці Шахматова і більшості інших російських мовознавців, що за ним йшли, – дисимілятивне акання не зв'язане з розрізненням довгих і коротких голосних ні безпосередньо, ні в наслідках* (Юрій Шевельов. Всеволод Ганцов. Олена Курило).

Цікаво, що Юрій Шевельов у праці «Нарис сучасної української літературної мови» аналізує уживання конструкції *що за* в питально-окличному реченні й наводить приклади із творів Тараса Шевченка й Олексі Стороженка: «В питально-окличній ролі використовується також вираз *що за*, в якому за вже не прийменник, бо не вимагає жадного відмінка і може стояти навіть при називному відмінку, напр.: «Кращого не було в усій околиці: головою вищий від мене, а вже *що за* добра та щира душа (Стор.). Між *що і за* може вставлятися особовий або вказівний займенник, напр.: «А дочка Оксана! *Що то за* хороше!» (Шевч.)» [Šerech 261]. Іншими словами, можна виділити дві мовленнєві реалізації фразеологізованої моделі зі складеними частками – *Що то / це за N₁ Cop_f* і *Вже що за N₁ Cop_f* (про складені частки цього типу див. праці А. Загнітка, який кваліфікує їх як «частки-фраземи» [Zahnitko “Chastky v Systemi Sluzhbovykh Chastyn Movy”; Zahnitko and Karatayeva]).

5. Фразеологізована модель речення *Як не Inf* має типові значення необхідності (потрібності), наприклад: *А поки що, – коли реукраїнізація України є частина її (і всього Союзу) переходу до демократії, то як не почувти зойку одного з кореспондентів «Літературної України» (1989, ч. 6) про те, що нема на Україні (а отже, і в Союзі) ні однієї фабрики, яка виробляла б друкарські машинки з українським шрифтом* (Юрій Шевельов. На берегах хроніки поточних подій). Ця модель характеризується можливістю введення семантичного спустошеного компонента *тут*, який у таких випадках виконує роль підсилювальної частки, наприклад: *Це сказав Франко того пісню («Лісова ідилія», 1906), але хіба пісня не витвір і не квінтесенція людини? І як тут не згадати того капрену з «Мойсея», де змальовується сила молитви пророкової – Від такої молитви тремтять Земляні основи, Тають скелі, як віск, і дрижить Трон предвічний Єгови* (Юрій Шевельов. Другий Заповіт української літератури); *І як не згадати тут того ж Достоевського, – у якого Донцов взагалі так багато навчився, – що писав з приводу подібних настанов* (Юрій Шевельов. Донцов ховає Донцова) (*Як тут не Inf*).

6. Модель *Який N₁ Cop_f*, яка типово передає значення позитивної або негативної оцінки реалії мовцем (про 6 семантичних відтінків див. [Sytar “Frazeolohizovani Rechennya, Pobudovani za Modellyu *Який N₁ Cop_f*, v Ukrayins'kiy Movi”]), наприклад: *Стосунки українського барокка до польського ренесансу й барокка – яка широка й вдячна тема!* (Юрій Шевельов. На риштованнях історії літератури). Ця модель у Юрія Шевельова має найбільше мовленнєвих реалізацій (абсолютна частота 7) завдяки родовій і числовій варіантності (*який / яка / яке / які*) і можливості введення частки *же / ж* (*який же, яка ж* і под.): *Дорога Оксано, ні, «и любить и жалеет», але і припустити теоретично, що могло б щось таке приключитися, то воно б усе під чарами казки розтопилося, дарма що чари ті трохи й зловісні, варіяції на тему страшною помсти, якої я боявся люто, світами – дорога до чортовиння й позасвіття. Але яка ж розкіш візерунка, що й дорога в нікуди веде як до раю* (Юрій Шевельов. Листи до О. Забужко).

Юрій Шевельов уживає речення, побудовані за моделлю *Який* N₁ Cop_F, у двох значеннях:

а) оцінки реалії мовцем, при цьому часто тип оцінки (позитивна або негативна) експліковано в лексемі, що заповнює позицію змінного іменника (N₁) або ж за рахунок введеного атрибутивного поширювача, пор.: *Слушно вкладає Солженіцин одному з них до вуст: «Нам не тязар арешт, ми пишаємося ним!» Але і який же тязар! Після здобуття першого порогу легшим здається другий, поріг ненависти (Юрій Шевельов. Пороги і Запоріжжя) (негативна оцінка); Але я міг повністю оцінити зроблену Грановським виставу «Труадека» Жюля Ромена, бо тут текст був мені відомий і побут не мав у собі нічого незвичного. **І яка ж блискучо-гротескова була ця вистава!** Вона йшла недовго, успіху особливого не мала, бо єврейський глядач шукав у театрі свого, а не міжнародного, а неєврейський глядач до театру їдиши рідко показувався (Юрій Шевельов. Я, мені, мене... (і довкруги)) (позитивна оцінка); Апогеєм причинкарства була діяльність Михайла Степановича Возняка. Діяльність його була безконечно корисна. Паперовий шур, він розкопав сотні, а може, й тисячі документів різних періодів українського літературного й громадського розвитку, без них ми багато чого просто не знали б. І він видав їх з дипломатичною точністю для загального користання. **Але, Боже, який же він був нудний!** Розміряно й певно він щодня сидів над своїми пожовклими паперами, копіюючи їх рукою, і не було в його уяві найменшої загальної ідеї, найменшого запалу, ніякісного розуміння літератури (Юрій Шевельов. Я, мені, мене... (і довкруги)) (негативна оцінка);*

б) заперечному або заперечно-модальному значенні: *Підкреслимо ще раз: етична перевага звичайно буває на українській стороні. Якщо вибирати між Левком і Ївгою, з одного боку, а Хрущовим і Постишевим, з другого, – який же може бути сумнів, хто вищий. Чесність, шляхетність, духове здоров'я – їх мають Левко і Ївга (Юрій Шевельов. Над озером. Баварія) (= Немає сумніву, хто вищий; Не може бути сумніву, хто вищий).*

Висновки та перспективи дослідження. Отже, синтаксичні фразеологізми в мовленні Юрія Шевельова є яскравими засобами експресивного синтаксису, за допомогою яких він передає оцінне, модальне або заперечне значення. Вчений використовує 6 моделей синтаксичних фразеологізмів: *Не до* N₂ Cop_F, *Чим не* N₁ Cop_F, *Чому не* Inf, *Що за* N₁ Cop_F, *Як не* Inf і *Який* N₁ Cop_F, остання модель виявилася найбільш продуктивною. Кількісно переважають моделі з двочленним стрижневим компонентом. Цікаво, що в проаналізованому матеріалі не виявлено жодної моделі прецедентного типу.

Вибірковість уживаних Юрієм Шевельовим моделей фразеологізованих речень підтверджує можливість їх кваліфікації як маркерів мовлення особистості, є яскравим свідченням синтаксичної специфіки його мовлення. Водночас обмеженість використання речень цього типу може бути також наслідком стильової обмеженості текстів у корпусі, що об'єднує тексти наукового, епістолярного й публіцистичного стилів. Фразеологізовані ж речення є одиницями, притаманними художньому, публіцистичному та розмовному стилям. Тому залучення до аналізу зразків усного мовлення може дати нові штрихи до лінгвоперсоналогічного портрету видатного вченого.

Перспективи подальших досліджень бачимо у виділенні інших ідентифікаторів мовлення особистості на різних мовних рівнях, зокрема на синтаксичному.

References

1. Danyliuk, Ilyya. "Aktual'ni Problemy Metodu Hlybynnoho Navchannya v Lihvopersonolohiyi (Actual Problems of the Deep Learning Method in Lingual Personality Modeling)". *Linhvistychni studiyi (Linguistic Studies)* 35 (2018): 158–161. Print.
2. Dems'ka-Kul'chyts'ka, Orysa. *Osnovy Natsional'noho korpusu ukrayins'koyi movy (Fundamentals of the National Corpus of the Ukrainian)*. Kyiv: In-t ukrayins'koyi movy, 2005. Print.
3. Lychuk, Mariya, and Vasyl Shynkaruk. *Stupeni Frazеolohizatsiyi Rechen' (Stages of Sentence Phraseologization)*. Chernivtsi: Ruta, 2001. Print.
4. *Russkaya Grammatika : V 2 Tt. (Russian Grammar : In 2 Vol.)*. Vol. 2. Moscow: Nauka, 1980. Print.
5. Sytar, Hanna. "Syntaksychni Frazеolohizmy, Pobudovani za Modellyu *Чим не* N₁, v Ukrayins'kiy Movi (Syntactic Idioms, based on the Model «*Чим не* N₁» in the Ukrainian Language)". *Linhvistychni studiyi (Linguistic Studies)* 22 (2011): 208–215. Print.
6. Sytar, Hanna. "Syntaksychni Frazеolohizmy z Otsinnym Znachennyam v Ukrayins'kiy Movi (na Materiali Modeli *Що за* N₁ Cop_F) (Syntactic Idioms with Appraisal Meaning in the Ukrainian Language (based on the Model *Що за* N₁ Cop_F))". *Naukovi zapysky NaUKMA. Filolohichni nauky (Movoznavstvo) (Scientific notes of NaUKMA. Philology (Linguistics))* 137 (2012): 110–113. Print.
7. Sytar, Hanna. "Frazеolohizovani Rechen'ya, Pobudovani za Modellyu *Який* N₁ Cop_F, v Ukrayins'kiy Movi (Sentences with Phraseological Structure, based on the Model «*Який* N₁ Cop_F», in the Ukrainian Language)". *Linhvistychni studiyi (Linguistic Studies)* 25 (2012): 64–70. Print.
8. Sytar, Hanna. *Syntaksychni Frazеolohizmy v Rozrizi Konstruktsiinoi Hramatyky (Syntactic Idioms in the Context of Construction Grammar)*. Vinnytsya: TOV «Nilan-LTD», 2017. Print.
9. Šerech, Jury. *Narys suchasnoyi ukrayins'koyi literaturnoyi Movy (An Outline of Modern Literary Ukrainian)*. Munich: Molode zytтя, 1951. Print.
10. Shmelev, Dmitriy. *Sintaksicheskaya Chlenimost' Vyskazyvaniya v Sovremennom Russkom Yazyke (Syntactic Divisibility of Utterance in the Modern Russian Language)*. Moscow: KomKniga, 2006. Print.
11. Velichko, Alla. *Sintaksicheskaya Frazеologiya dlya Russkikh i Inostrantsev (Syntactic Phraseology for Russians and Foreigners)*. Moscow: Izd-vo MGU, 1996. Print.

12. Vsevolodova, Maya. *Teoriya funktsionalno-kommunikativnogo sintaksisa. Fragment prikladnoy (pedagogicheskoy) modeli yazyka (Theory of Functional and Communicative Syntax. Fragment of Applied (Pedagogical) Language Model)*. Moscow: Izd-vo MGU, 2000. Print.

13. Vsevolodova, Maya, and Yon Lim Su. *Printsipy Lingvisticheskogo Opisaniya Sintaksicheskikh Frazzeologizmov: Na Materiale Sintaksicheskikh Frazzeologizmov so Znacheniem Otsenki (The Principles of Linguistic Description of Syntactic Idioms : Based on the Syntactic Idioms with Evaluative Meaning)*. Moscow: Maks PRESS, 2002. Print.

14. Zahnitko, Anatoliy. "Chastky v Systemi Sluzhbovykh Chastyn Movy: Typolohiyyny i Leksykohrafichnyy Vyyavy (Particles in the System of Structural Words: Typological and Lexicographical Manifestations)". *Linhvistychni studiyi (Linguistic Studies)* 22 (2011): 104–115. Print.

15. Zahnitko, Anatoliy. *Teoriya linhvopersonolohiyi (The Theory of Lingvopersonology)*. Vinnytsya: TOV «Nilan-LTD», 2017. Print.

16. Zahnitko, Anatoliy, and Anna Karatayeva. *Slovyk chastok: materialy i statyi (Dictionary of Particles: Materials and Articles)*. Donetsk: DonNU, 2012. Print.

List of Sources

1. Korpus tekstiv Yuriya Shevel'ova (Sherekha) (George Y. Shevelov`s Texts Corpus). Web: http://corpora.donnu.edu.ua/bonito/run.cgi/corp_info?corpname=sherex2 1 March 2019.

2. Sketch Engine. Web: <https://www.sketchengine.eu/> 1 March 2019.

SYNTACTIC IDIOMS AS A COMPONENT OF GEORGE Y. SHEVELOV'S LINGVOPERSONOLOGICAL PORTRAIT: ON THE MATERIAL OF GEORGE Y. SHEVELOV'S TEXTS CORPUS

Hanna Sytar

Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

Background: The article is devoted to the analysis of syntactic idioms in the composition of the lingvopersonological portrait of the outstanding scientist and public figure George Y. Shevelov (Šerech). The research was performed on the material of George Y. Shevelov`s Texts Corpus created by the team of Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology Vasyl' Stus Donetsk National University.

Purpose: The purpose of the study is to analyze syntactic idioms in George Y. Shevelov`s Texts Corpus. The goal set foresees the following tasks: a) to select all models of syntactic idioms used in the texts of George Y. Shevelov; b) to establish their semantics; c) to determine the absolute frequency of use in the texts corpus, differentiating from homonymous non-idiomatic sentences.

Results: Syntactic idioms in the speech by George Y. Shevelov are bright means of expressive syntax, through which the scientist passes an estimated, modal or negative meaning. He uses 6 models of syntactic idioms: *He do N₂ Cop_r*, *Чим не N₁ Cop_r*, *Чому не Inf*, *Що за N₁ Cop_r*, *Як не Inf* і *Який N₁ Cop_r*, the latest model is the most productive. Quantitatively the structures with a binomial main component dominate.

Discussion: The selectivity of sentences models with the phraseological structure used by George Y. Shevelov confirms the possibility of their qualification as markers of speech of the individual, and it is a vivid testimony to the syntactic specificity of his speech. At the same time, the limited use of sentences of this type can also be a consequence of the stylistic limitations of texts in the corpus, which combines texts of scientific, epistolary and journalistic styles.

Prospects for further research are the allocation of other personality speech identifiers at different language levels, in particular on syntactic.

Key words: text corpus, lingvopersonology, lingvopersonological portrait, syntactic idiom, sentence with phraseological structure, George Y. Shevelov.

Vitae

Hanna Sytar is Doctor of Philology, Associate Professor, Associate Professor of Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology at Vasyl' Stus Donetsk National University. Her areas of research interests include syntax, semantics, pragmatics, construction grammar, applied linguistics.

Correspondence: h.v.sytar@donnu.edu.ua

Надійшла до редакції 18 березня 2019 року.